

OPERATIVNI PROGRAM ZA POMORSTVO I RIBARSTVO REPUBLIKE HRVATSKE ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2014.-2020.

PROGRAMSKA POLAZIŠTA I CILJEVI (Sažetak)

Uvod

U skladu sa zaključcima Europskog vijeća od 17. lipnja 2010. godine kada je usvojena nova strategija Unije za zapošljavanje i pametan, održiv i uključiv rast, utemeljena na Komunikaciji Komisije od 3. ožujka 2010. godine naslovljenoj „Europa 2020 – strategija za pametan, održiv i uključiv rast” (strategija Europa 2020), Unija i države članice trebale bi primjenjivati provedbu pametnog, održivog i uključivog rasta, istovremeno promičući skladan razvoj Unije. Resurse bi osobito trebalo usmjeriti na ostvarenje općih i specifičnih ciljeva strategije Europa 2020, posebice onih povezanih sa zapošljavanjem, klimatskim promjenama i energetsom učinkovitosti, na borbu protiv siromaštva i socijalnu uključenost, te bi trebalo poboljšati djelatnost većim usredotočenjem na rezultate.

Sveobuhvatan cilj Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) je osigurati da aktivnosti ribarstva i akvakulture doprinose dugoročnim, održivim uvjetima koji se odnose na okoliš i koji su potrebni za gospodarski i socijalni razvoj. Zajednička ribarstvena politika trebala bi doprinijeti povećanoj produktivnosti, primjerenom životnom standardu u sektoru ribarstva, i stabilnim tržištima, te bi trebala osigurati dostupnost resursa te dostupnost ponude za potrošače po razumnim cijenama.

Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije ostvaruje pravo na korištenje potpore iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR), financijskog instrumenta Europske unije za pomoć u ostvarivanju ciljeva iz Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) za programsko razdoblje od 2014. do 2020. godine.

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo doprinosi promicanju konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture, potiče provedbu Zajedničke ribarstvene politike, promiče uravnotežen i uključiv teritorijalni razvoj ribarstvenih područja i područja u akvakulturi te potiče razvoj i provedbu Integrirane pomorske politike na način koji nadopunjuje kohezijsku politiku i Zajedničku ribarstvenu politiku.

Operativni program za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014. – 2020. predstavljati će jedinstveni dokument koji će sadržavati odabrane prioritete i ciljeve koji se trebaju ostvariti uz pomoć mjera strukturne politike u ribarstvu sufinanciranih sredstvima potpore iz EFPR-a.

Analiza

Hrvatskoj je sektor ribarstva iznimno važan. Unatoč malom udjelu u BDP-u, ono pridonosi pozitivnoj vanjskotrgovinskoj bilanci, što je značajno zbog mogućnosti zapošljavanja na priobalju i na otocima, gdje je sektor ribarstva jedna od rijetkih aktivnosti koje pružaju izvor prihoda tijekom čitave godine. Procjene o izravnom udjelu ribarstva u BDP-u variraju između 0,2 i 0,7% . No, doprinos ribarstva potrebno je analizirati uzimajući u obzir udio u BDP-u svih aktivnosti koje su na neki način povezane s ovim sektorom (izgradnja i servisiranje plovila, proizvodnja ribolovnih alata i opreme, prijevoz, skladištenje i s njim povezana logistika, lučke djelatnosti povezane s ribarstvom i donekle neki oblici turizma). Glavni je

strateški cilj u sektoru ribarstva postizanje konkurentnog, modernog i dinamičnog ribarstva i marikulture kroz održivo iskorištavanje resursa.

Ribarska flota Hrvatske sastoji se od 7.791 plovila (od kojih je 3.500 nakon pristupanja Uniji prebačeno iz nekomercijalne kategorije egzistencijalnog ribarstva u komercijalnu). Najveći postotak u floti (81,29%) čine plovila kraća od 12 metara. U 2011. godini, ukupna snaga i tonaža komercijalne ribarske flote u Hrvatskoj bila je 326.987 kW i 44.998 BT . Najveći broj plovila registriran je kao višenamjenski (45,24% flote). Ova su plovila tipična za mediteransko ribarstvo u kojem ciljana vrsta ulova nije jasno definirana, a ribari opremu mijenjaju tijekom godine. U 2011. godini, ukupan ulov mrežama-plivaricama (njih 226) bio je 64.389 tona. U istoj godini, 562 plovila lovila su kočama, ulovivši ukupno 4.275 tona morskih organizama .

Prosječna starost ribarske flote Hrvatske je više od 30 godina, ali nejednako raspoređeno u svim segmentima flote. Prosječne aktivne kočice starije su od aktivnih plivarica, a kočarski su brodovi među najstarijim aktivnim plovilima. Potrebno je istaknuti kako je većina plovila slabo opremljena u smislu energetske učinkovitosti (stari motori s visokom potrošnjom goriva), kvalitete proizvoda (nedostatak strojeva za led i odgovarajućih skladišnih prostora i hladnjača na brodu), kao i opreme vezane uz poboljšanje radnih uvjeta i sigurnosti na brodu. Provedbom mjera za flotu, uključujući i investicije u njezinu modernizaciju, privremen i trajan lovostaj, zabranu odbacivanja ulova i provedbu mjera usmjerenih na postizanje veće selektivnosti, kao i mjere za proglašenje posebno reguliranih područja, Hrvatska u sljedećem razdoblju namjerava ostvariti ciljeve ZRP-a. Ovim mjerama predviđa se kako će se maksimalni održivi prinos (MOP) postići za ključne vrste te one koje se smatraju kritičnima. Razvojni potencijal za ovaj sektor sastoji se u usvajanju novih tehnologija, razvoju novih proizvoda, diversifikaciji i uvođenju sustava označavanja (etiketiranje i brandiranje), koji mogu uporabom postojećih prednosti sektora, jamčiti razvoj visoko kvalitetnih proizvoda za zahtjevne tržišne segmente. Bliska suradnja sa znanstvenim ustanovama i potpora IRI potrebni su za potporu ovim razvojnim mogućnostima.

Posebna prilika je u mogućnosti daljnjeg razvoja podjednako morske i slatkovodne akvakulture, kao okosnica razvoja cijelog sektora, za koji Hrvatska već posjeduje kapacitete. Ukupna površina vode u uporabi za slatkovodno ribarstvo je 9.721 ha ribnjaka i 61.361 m² uzgajališta. Hrvatska je registrirala 28 toplovodnih i 27 hladnovodnih ribnjaka, s proizvodnjom od 6.283 tona slatkovodne ribe. Za morsku ribu registrirano je 64 gospodarstva i 254 za školjkarstvo, s 3 morska uzgajališta. Ukupna proizvodnje morske akvakulture je 6.845 tona morske ribe te 438 tona školjaka i kamenica . Hrvatska priliku za daljnji rast i razvoj akvakulture pronalazi u rastućoj tržišnoj potražnji za kvalitetnom ribom i ostalim ribarskim proizvodima, kao i u izvrsnim preduvjetima u smislu prostornih i klimatskih uvjeta. Isto je primjenjivo na morsku i slatkovodnu akvakulturu. Hrvatska na moru tako i na kopnu posjeduje mnoga kvalitetna mjesta za uzgoj ribe, posebno u smislu ekoloških standarda, što stvara dobar temelj za razvoj cijele industrije.

Osnovni izazovi za daljnji razvoj ove industrije u Hrvatskoj su u plasmanu ove djelatnosti u obalnom području, kao i činjenica da nacionalna proizvodnja nije konkurentna. Jedan od prioriteta bit će, između ostaloga, poboljšanje sustava prostornog planiranja, posebno u smislu cjelovitog upravljanja obalnim područjem u sklopu kojega će se akvakultura odgovarajuće pozicionirati u području velike konkurentnosti između različitih djelatnosti, uzimajući u obzir ne samo lokacije pomorskog područja, nego i omogućavanje dovoljno prostora na kopnu za smještaj potrebne infrastrukture. Značajan potencijal za označavanje ribarskih proizvoda, kao i za razvoj turističkih i rekreativnih aktivnosti vezanih uz očuvanje biološke raznolikosti, moguće je pronaći u ribnjacima koji su dio ekološke mreže Natura 2000. Priznata je važnost investiranja u ove aktivnosti, kao i potreba za osiguranjem uvjeta za povećanje konkurentnosti

ove djelatnosti na domaćem i europskom tržištu ali i na tržištima trećih država. Posljedično, važno je omogućiti investiranje u osnivanje novih i razvoj postojećih akvakulturnih gospodarstava. Vežano uz investicije u postojeća gospodarstva postoji potreba za uvođenjem inovativne tehnologije i razvojem novih proizvoda, kao i inovativnim pristupima u upravljanju i proizvodnim procesima. Važan sastavni dio planiranog razvoja akvakulture bit će uvođenje novih bioloških vrsta, diverzifikacija proizvodnog asortimana, ali i prihoda te dodavanje vrijednosti primarnim proizvodima, što je posebno zanimljivo s aspekta povezivanja akvakulture kao primarne proizvodnje s preradom. Također je potrebno akvakulturne elemente uključiti u razvoj integrirane pomorske politike na prikladan način.

Turizam na obali i otocima predstavlja značajnu gospodarsku aktivnost, posebno zbog sezonskog otvaranja dodatnog tržišta za različite proizvode, na kojem riblji proizvodi imaju značajnu ulogu. Nadalje, ribarstvo u kombinaciji s turizmom nudi i dodatnu vrijednost turističkih usluga. Prema nacionalnim strateškim smjernicama vezanim uz razvoj turizma, cilj je razvijati turističku ponudu kroz usluge s velikom dodanom vrijednošću. Također je važno je istaknuti kako je veći dio marikulturnog segmenta izravno povezan s otocima te da je to pozitivno utječe na razvoj i održivost osjetljivih otočnih zajednica. Područja i zajednice koje tradicionalno ovise o ribarstvu, a koja i danas imaju obilježja „ribarskih sela“ u Hrvatskoj, posebno na otocima, predstavljaju i značajnu imovinu u smislu razvoja turističke ponude u cjelini. Ribarstvo je jedan od najvažnijih ekonomskih sektora za veoma osjetljive otočne zajednice i donosi osnovni ili dodatni izvor prihoda tijekom cijele godine u svim segmentima - ulovu, uzgoju i preradi. Ribarstvo ima istodobno i značajnu vrijednost kulturne tradicije i kao takvo je dio identiteta otočkog stanovništva.

Sektor ribarstva razvojnu priliku pronalazi i u poboljšanju postojećih luka, pristaništa, zaklona, postrojenja i skladišta za proizvode. Razvojna prilika je i u potrebi za organiziranjem ovog sektora (zadruga i organizacije proizvođača). Lučka infrastruktura trenutačno ne ispunjava u potpunosti sve zahtjeve u smislu osiguranja potrebnih kapaciteta (opremljena pristaništa s različitim sadržajima). Investiranje u lučku infrastrukturu jedan je od ključnih elemenata za pozicioniranje nacionalnog sektora te za općenito osiguranje primjene ZRP-a. Poboljšanje pristaništa, kao i rashladnih postrojenja, povećat će energetske učinkovitost i doprinos zaštiti okoliša, poboljšati radne uvjete i kvalitetu istovarenog proizvoda. Poboljšanje luka i pristaništa potrebno je kao potpora obvezi istovara cijelog ulova kao jednom od prioriteta u ZRP-u. Naposljetku, sve gore navedeno može povećati potrošnju ribarskih proizvoda po stanovniku uz svijest o održivom ribarstvu.

Potrebno je staviti naglasak na važnost inspekcijskih i kontrolnih mjera, kao i na prikupljanje podataka. Hrvatska je već ustanovila ključne i potrebne mehanizme i strukture, a u područjima inspekcije, kontrole i prikupljanja podataka već ima koristi od pozitivnih procjena Europske Komisije o sufinanciranju hrvatskog Višegodišnjeg plana za prikupljanje podataka o morskom ribarstvu (2013.) Hrvatske. S obzirom na važnost ovih mjera u potpori i provedbi ZRP-a, potrebno je osigurati primjeren okvir koji će jamčiti kontinuitet i mogućnost financiranja relevantnih aktivnosti.

Postoji i potencijal za daljnji razvoj sektorske organizacije (tj. udruživanje u akvakulturi i ribarstvu s proizvođačkim organizacijama), koji će im omogućiti zajedničko djelovanje na svim razinama u proizvodnji i na tržištu, kao i povezivanje akvakulture i ribarstva s prerađivačkom industrijom. Prodaja ribarskih proizvoda kroz oblike udruživanja (zadruga i proizvođačke organizacije) te povećanje njihovih cijena zbog jačanja tržišne pozicije zajedno omogućuju ukupnu održivost ribarstva.

Cjelovita pomorska politika, u kojoj integracija različitih djelatnosti pridonosi ukupnom plavom rastu. Tijekom planiranja daljnjeg rasta pomorske akvakulture, Hrvatska je definirala

specifične kriterije za akvakulturne zone radi izbjegavanja mogućih sukoba u osjetljivom priobalnom području. Nekoliko priobalnih županija razvilo je ove zone na temelju načela integriranog upravljanja obalnim područjem (IOUP) i namjere primjene ovog alata u prostornom planiranju obalnog područja. Hrvatska prepoznaje važnost zaštite morskog okoliša, posebno njegove biološke raznolikosti i zaštićenih morskih područja, kao što su područja obuhvaćenih programom Natura 2000 i ostalim elementima provedbe Integrirane pomorske politike.

Ciljevi

Slijedom navedenog, Operativnim programom će se nastojati postići sljedeći ciljevi koji su ujedno i ciljevi u okviru EFPR-a:

- promicanje konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture
- poticanje provedbe Zajedničke ribarstvene politike (ZRP)
- promicanje uravnoteženog i uključivog teritorijalnog razvoja ribarstvenih područja i akvakulturnih područja u akvakulturi
- poticanje razvoja i provedbe Integrirane pomorske politike (IPP) Unije

Navedeni ciljevi su strukturirani u okviru šest prioriteta EFPR-a:

1. Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva,
2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture
3. Poticanje provedbe ZRP-a putem prikupljanja i upravljanja podacima u svrhu poboljšanja znanstvenih spoznaja kao i pružanjem potpore za praćenje, kontrolu i provedbu, jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave bez dodatnog administrativnog opterećenja.
4. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije putem sljedećeg posebnog cilja: promicanja gospodarskog rasta, društvene uključenosti, stvaranja radnih mjesta i pružanja podrške upošljivosti i mobilnosti radne snage u obalnim i kontinentalnim zajednicama koje ovise o ribolovu i akvakulturi, uključujući diversifikaciju aktivnosti u ribarstvu te prema ostalim sektorima pomorskog gospodarstva
5. Poticanje stavljanja na tržište i prerade kroz poboljšanje organizacije tržišta za proizvode ribarstva i akvakulture i kroz poticanje ulaganja u sektore prerade i stavljanja na tržište
6. poticanje provedbe Integrirane pomorske politike

Mjere koje će se provoditi u okviru Operativnog programa, a u okviru ovih prioriteta, će biti odabrane temeljem provedenih SWOT analiza sektora, socio-ekonomskih pokazatelja i uzimajući u obzir međupartnerske konzultacije na svim razinama.

Osim navedenog, Operativni program će uključivati i mjere tehničke pomoći.